

مایع مغزی نخاعی چیست؟

مایع مغزی - نخاعی مایعی شفاف و بی رنگ است که در فضاهای داخلی مغز، بین پرده های مغزی و اطراف نخاع جریان دارد. این مایع دارای مقداری پروتئین، قند و تعداد کمی سلول است. این مایع از بطن های مغز ترشح می شود و بعد از گردش در اطراف مغز دوباره جذب می شود. در بعضی موارد بررسی این مایع در تشخیص و درمان بیماری نقش سرنوشت سازی پیدا می کند، این موارد عبارتند از:

- تشخیص عفونت های مغزی مثل مننژیت و آنسفالیت
- تشخیص خونریزی مغزی (خونریزی زیر عنکبوتیه)
- اندازه گیری فشار مایع مغزی نخاعی
- همچنین گاهی درون این مایع تزریق انجام می شود. این موارد عبارتند از:
- تزریق بعضی داروهای خاص مثل داروهای بیهوشی و داروهای شیمی درمانی
- تزریق ماده حاجب جهت عکس برداری از نخاع

روش کشیدن مایع مغزی نخاعی

جهت این کار یک سوزن به داخل فضای بین مهره های کمری سوم و چهارم یا چهارم و پنجم فرستاده و مایع کشیده می شود. این کار حدود ۱۵ دقیقه طول می کشد.

آمادگی قبل از کشیدن مایع مغزی نخاعی

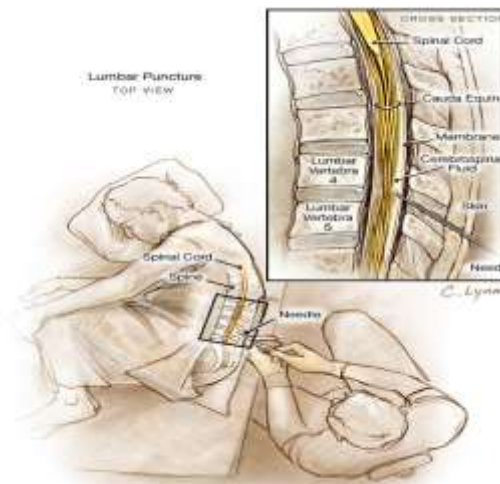
ابتدا مراحل کار توسط پرستار یا پزشک برای شما توضیح داده می شود سپس باید رضایت نامه مخصوص توسط شما یا خانواده درجه اول شما امضا شود. بهتر است قبل

از انجام کار اقدام به دفع ادرار و مدفوع نمایید. اگر داروی خاصی مصرف می کنید یا به دارویی حساسیت دارید پزشک خود را در جریان قرار دهید.

وضعیت حین کشیدن مایع مغزی نخاعی

وضعیت قرار گرفتن مناسب حین انجام کاری که از دو روش زیر می باشد:

- ۱- بر لبه تخت بخوابید و به پهلو بچرخید بطوریکه پشت شما به پزشک باشد. یک بالش زیر سر شما قرار داده می شود. چانه باید به قفسه سینه چسبانده شود و پاها از زانو به داخل شکم خم شود.
- ۲- بر لبه تخت و پشت به پزشک بنشینید و زانوها را خم کنید. چانه تان را روی زانوها قرار دهید. در طول انجام کار باید بی حرکت باقی بمانید زیرا در وضعیت های فوق، فضای بین خارهای مهره ها افزایش می یابد و پزشک می تواند راحت تر و سریع تر سوزن را وارد کند. پرستار به شما کمک می کند تا در وضعیت خاص باقی بمانید.

مراحل کشیدن مایع مغزی نخاعی

مراحل کشیدن مایع به ترتیب زیر می باشد:

- ۱- پزشک محل وارد شدن سوزن را با گاز آغشته به بتادین استریل بصورت دورانی تمیز می کند، ممکن است با این کار احساس سرما کنید. سپس اطراف محل مورد نظر را با پارچه استریل می پوشاند تا محیط استریل باقی بماند.
- ۲- گاهی پزشک با یک سوزن بسیار ظریف در اطراف محل مورد نظر داروی بی حسی تزریق می کند. در هنگام تزریق داروی بی حسی ممکن است احساس سوزش گذرا و درد موضعی داشته باشید. (بی حسی محل تزریق الزامی نیست)
- ۳- پزشک سوزن استریل مخصوص را وارد فضای بین مهره ها می کند. در هنگام وارد شدن سوزن باید بی حرکت باقی بمانید و به آرامی نفس بکشید. معمولاً جهت پیش گیری از تکان خوردن ناگهانی در هنگام وارد شدن سوزن، پرستار شما را محکم می گیرد.
- ۴- در صورت لزوم فشار مایع مغزی نخاعی اندازه گیری می شود در این شرایط پزشک از شما می خواهد که پاهایتان را از حالت خم شده خارج کنید و آن ها را صاف کنید. باید تلاش کنید تا آرامش خود را حفظ کنید و به آرامی نفس بکشید در غیر این صورت فشار اندازه گیری شده نادرست می باشد.
- ۵- مایع مغزی نخاعی در لوله های مربوطه جمع آوری می شود و باید بلافاصله به آزمایشگاه فرستاده شود.
- ۶- یک پانسمان روی محل گذاشته می شود. این پانسمان پس از ۲۴ ساعت برداشته می شود.

کشیدن مایع مغزی نخاعی

(گرفتن آب نخاع)

PT-HO-132

موارد قابل توجه:

در مورد کودکان والدین باید در قرار دادن و وضعیت صحیح کودک کمک کنند. در ضمن بایستی متذکر شد که همه اقدامات تشخیصی و درمانی عوارض دارمانند تزریق یک آمپول داخل عضله و یا خون گیری و گرفتن رضایت نامه به دلیل عوارض کمی است که ممکن است پیش آید و عوارض خطرناک بسیار نادر است. پزشک احتیاط های لازم را رعایت میکند و اگر خطر جدی برای بیمار وجود داشته باشد کشیدن مایع مغزی نخاعی را انجام نخواهد داد تا وضعیت بیمار به تر شود جایی که سوزن وارد میشود نخاع وجود ندارد بنابراین خطر فلج بسیار نادر است.

منابع:

1. Smeltzer, S. & Bar, B. Brunner & Suddarth's Text book of Medical Surgical Nursing. 12th ed. Lippincott Williams & Wilkins. 2019
2. Lumbar Puncture. Available from: <http://www.proceduresconsult.com/medical-procedures//medical-procedure-content.aspx?refnum=IM-011>. Accessed: March 2010.
3. Bare B, Smeltzer S. (2019) Brunner & Suddarth's Text book of Medical Surgical Nursing. 11th ed. LWW.
4. Patient Teaching, Reference Manual. (2020) Springhouse.

مراقبت های پس از کشیدن مایع مغزی نخاعی

- جهت پیش گیری از نشت مایع مغزی نخاعی به بیرون بهتر است برای مدت ۴ تا ۶ ساعت بر روی پشت دراز بکشید. در این مدت می تواند بر روی پهلوها بچرخید.
- مایعات زیاد بنوشید.

عوارض کشیدن مایع مغزی نخاعی

سردرد شایع ترین عارضه می باشد که ممکن است از چند ساعت تا چند روز پس از کشیدن مایع ظاهر شود. سردرد ضربان دار است و در پیشانی و پس سر بیشتر احساس می شود. این درد بویژه در حالت نشسته یا ایستاده شدیدتر می شود اما با دراز کشیدن تسکین می یابد. اگر پس از انجام آزمایش دراز بکشید و مایعات زیاد بنوشید احتمال بروز این عارضه کاهش می یابد. در صورت سردرد به پرستار خود اطلاع دهید تا به شما مسکن بدهد. سایر عوارض شامل مشکلات دفعی زودگذر، افزایش خفیف درجه حرارت، درد پشت یا گرفتگی و سفتی گردن.

موارد منع کشیدن مایع مغزی نخاعی

- وجود توده فضا گیر در مغز
 - مشکلات انعقادی
 - عفونت پوستی در محل ورود سوزن
- کشیدن مایع در موارد فوق منجر به بروز عوارض خطرناک مثل بروز صدمه جدی در مغز (فتق مغز)، خونریزی و عفونت م